

akademiji u Beogradu. On je izveo na orguljama koralnu predigru *In dir ist meine Freude* J. Seb. Bacha, zatim Brahmsov koral u g-molu i tokatu G. Georgesa. Subotička katedrala je bila puna i oduševljena publika dugim je pljeskom odala priznanje izvođačima, a posebice nakon zahvalnih riječi preč. g. župnika katedrale Stjepana Beretića, koji se svima zahvalio, a najviše za 20-godišnji rad i trud zborovođi, regensu chori Josipu Mioču.

REL.

## JUBILEJ 40. OBLJETNICE SVEČENIČKOG ZBORA BAČKE EPARHIJE

U somborskoj crkvi Sv. velikomučenika Georgija pred golemim auditorijem vjernika i nazočnih uglednika 25. XI. 1990. godine održan je svečani koncert svećeničkog zbora Bačke eparhije u povodu 40-godišnjeg jubileja. Svečani koncert je otvorio osmišljenim referatom somborski protojerej gospodin MIROSLAV NAUMOV istakavši sve značajke dugogodišnje plodne djelatnosti svećeničkog zbora te njegovu ambasadorsku ulogu u promicanju naše duhovne muzičke baštine.

Zbor je pod ravnanjem maestra ŽARKA SRDIĆA (svećenika iz Bačke Palanke) te uz soliste: DUŠAN BLIZANAC (protonamjesnik, Novi Sad), VASILJE PROTIC (protojerej, Subotica) i VLADIMIR PAVLOVIĆ (protonamjesnik, Zmajevu) izveo djela domaćih i ruskih autora duhovne muzike uz glasovite Karlovačke i Znamenske napjeve.

U prelijepom povijesnom prostoru crkve izvanredno su se dojmile interpretacije djela Kornelija Stankovića, Stanislava Biničkog, Žarka Srdića te F. M. Dubenskog kao spontani odjek duhovne radosti ovog renomiranog zbora.

Tijekom 40-godišnje djelatnosti zbor je nastupao u našoj zemlji te u Jeruzalemu, Austriji, Mađarskoj, Švicarskoj, Njemačkoj i Italiji. Prigodom gostovanja u Italiji, zbor je nastupao u Vatikanu uz nazočnost sv. oca Pape Ivana Pavla II.

Miloš LALOŠEVIĆ

## GLAZBENI DOGAĐAJI

### SJEĆANJA IZ RADATOVIĆA

Brežuljak se na brijeg naslanja kao da ih neka neobična čežnja privlači. Raskošno razgranate šume mijenjaju svoje zelenilo u zlato, a negdje u purpur. Blagi prijelaz oblaka ognu sjaj sunca. Jesen se kiti posljednjim livadskim cvijećem, koje kao da cvjeta više na radost suncu. Put oživljava od pjeva kosova, cvrkuta vrabaca. Šaraju svod nemirne lastavice spremajući se na odlazak u daljine.

U Radatovićima sam, na zapadu Žumberka. Iseljavanjem se smanjio broj stanovnika. Otišli su tražeći veći zalogaj kruha. Neki pak pomriješ. Osmogodišnja škola nekad je brujala od dječje buke, a danas ih je samo nekoliko. Stari svijet pomrije ili čeka zadnji kucaj na životna vrata vjeran dragom domaćem pragu. Manji broj stanovnika s onima iz zaselaka zaposlio se u tvorničkom pogonu.

“Život i nije drugo nego slaganje jedne varke na drugu” jedanput u razgovoru reče mi znanac. Slušajući pripovijedanje moje poznanice iz Radatovića s. A. Badovinac, rekla bih prije da je on dugi niz dalekih i dragih uspomena.

Razgovarale smo i nekako se dotakosmo blagdana Božića. Kako su ga lijepo slavili u njenoj rodnoj kući! Njih šestoro djece, otac i majka, svak je pridonio kaplju radosti u zajedničku čašu. Nisam namjeravala o tome razgovarati, jer su me popijevke zanimale. Ona utonu u misli i pričala je dalje. Bijaše mi drago slušati, pa na kraju ponešto zapisah u moju bilježnicu.

Kad komadić kruha padne na pod dijete ga podigne, poljubi i dalje jede. Pričala je o božićnim običajima kao primjerice što je majka pripremala od jestvina.

Pripovjedala je: “Na ‘Badnjak je majka ustajala dok smo mi još spavali i umijesila bi pet vrsta tijesta. Jedno je od bijelog brašna, kvasca i vode. Podijelila bi ga u četiri kruha a dizali su se u slanim posudama zvanim pejarcima. Božićnjak se jedan pravio od brašna, mlijeka i kvasca. Posebno se tijesto pravi bez kvasca za ukrase što simboliziraju: ‘Pletenica stavljena u križ po kome smo svi spašeni’, reče moja znanica. Ostali ukrasi imaju značenje: volovi sa plugom da kuća ne ostane bez voznog blaga, mesa, mlijeka, kvočka bez jaja, lastavice donose sreću pod kućni krov itd. Od davnina je običaj da otac obuče rukavice i stavlja kruhove u peć, te ih pečene vadi. Zašto oblači rukavice ne znade mi objasniti. Taj je običaj od davnina. Za Božić se obavestvo priređuje pavitica. To je vrlo ukusan kolač od dizanog tijesta punjen orasima, rožičkima, sirom i suhim grožđem. Petu vrstu tijesta mijesi za posnu gibanicu. Jedu je na badnjak za večeru uz ostala posna jela. Suhe sjemenke bundeva tucaju se u stupi, prosiju i njima se puni tijesto a peče u lugu. (U sošičkom muzeju nalazi se stupa ove obitelji iz Radatovića).

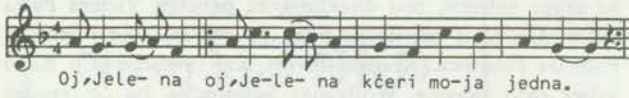
Još bi se mogla pribrojiti i vrsta tijesta za rezance i mlince.

Bor je u kutu stola a zimzelene grane zataknete su za grede stropa. Iskićeni su crvenim jabukama, orasima, lješnjacima i lančićem od kupovnog papira. Uvečer kad se živo nahrani, domaćin unosi koš slame, stere je pod stō govoreći: “Rodilo polje i vinogradi, stoka se množila, zdravi i veseli bili”. Za vrijeme tog obreda djeca su stajala i govorila: pi, pi, pi! Prije večere je molitva a poslije se ide na polnoćku. Put osvjetljavaju bakljama. Neobično se doima pristizanje vjernika k crkvi s plamenom u ruci. Čestitaju jedni drugima Božić darujući crvene jabuke — božićnice. Po završetku polnoćke zavađeni se mire. Nekad u prošlosti igralo je narodno kolo, danas ga se sjećaju samo stari ljudi. Po dolasku s polnoćke mrsilo se s kobasicama češnjovkama i zalijevalo domaćim vinom.

Upitah za božićnjak. Reče: “Otac na Novu godinu uzima ga, na donjoj kori napravi križ i skida ukrase. Jabuku izreže na sitne komadiće i odnese blagu, svinjama, ovcama, kozama te pijevcu i kokama, a djed od svog dijela da mrvu psu, baba mačku”. Jednu polovicu božićnjaka izrežu ukućanima a drugu ostave za goste. Kakve li lijepe i bogate tradicije, pomislih u sebi. Nije čudno što je moja poznanica s toliko zanosa pričala o svojoj rodnoj kući, i što je njeno srce ostalo u rodnom kraju.

Nastade kratak predah, kojeg ja iskoristih da se vratim na popijevke. Znate li mi što zapjevati kad pamтите gotovo svježe svoje djetinjstvo? Nije se mogla pohvaliti da puno toga pamti, ali nekoliko ih ipak zapjeva. Ovu je moj otac često pjevao:

## Oj Jelena

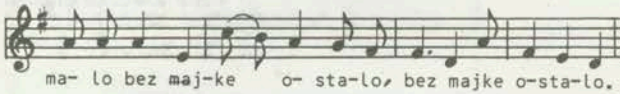
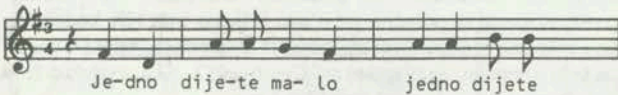


Oj Jelena, oj Jelena kćeri moja jedna.  
 Koj-no s tobom, koj-no stobom ovce povraćao?  
 To je majko, to je majko, kolegica moja.  
 Otkud njojzi, otkud njojzi šeširić na glavi?  
 To je majko, to je majko, kosa brenovana.

Šeširić je dio muške nošnje koja je kod uskoka i starosjedilaca slična do početka 20. st. kada se prestala nositi. Najstarija nošnja uskoka sastojala se od bijelih hlača, smeđe ili crne haljine i crvene kape koja je zamijenjena šeširo. Od obuće uz vunene pletene čarape nosili su opanke, visoke cipele ili čizme. Djeca su nosila do polaska u školu dugu košuljicu, hodali su bos, a zimi su uz vunene čarape nosili opanke.

Nastavi moja poznanica riječima: "Ovu smo popijevku kao djevojčice pjevale":

## Jedno dijete malo

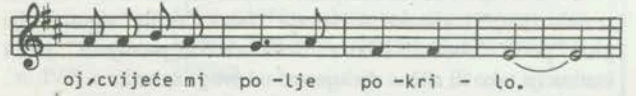
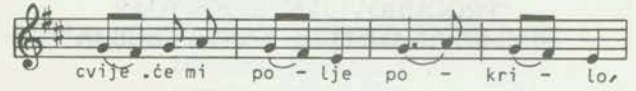
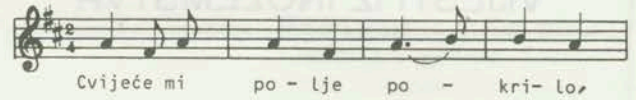


Jedno dijete malo, bez majke ostalo.  
 Kad u jutro svita za majčicu pita.  
 O moj oče, mili, kud ste majku skrili?  
 Majka tvrdo spava, oči ne otvara.  
 Kad to dijete čulo na groblje vinulo,  
 Prstićim vrbalo, gorko zaplakalo.  
 Grobak se otvori, majka progovori:  
 "Idi dijete doma, majka ti je doma".  
 Ali nije mila ko što si ti bila.  
 Kad mi kruha daje, broji zalogaje,  
 Kad si ti davala, maslom si mazala.  
 Kad mi kosu redi, krv se iz nje cijedi.  
 Kad si ti redila, ti si je ljubila.

Prestade pjevati, jer se više nije mogla sjetiti ni jedne popijevke. Ja prošetah mjestancem. Crkva, župni dvor, jednokatna zgrada škole, nekoliko stambenih kuća, gostionica, pošta itd. Šetajući dođoh do hrpe balvana gdje sjedoh. Ručah, a ostatke ponudih živahnom društvu vrabaca koje cvrkutom tražiše još.

Svratih u gostionicu da popijem sok. Sjedoh u kut jer još dva sata čekanja bijaše do autobusa. Tri čovjeka vesela od vina pjevuše. Mislim, moglo bi se to iskoristiti. Pridem im s riječima: Hoćete li mi koju žumberačku zapjevati? Malo se dogovoriše i počеше. Malo se sjećamo tih starinskih jer se zaboravljaju, ali poneku bi mogli što su naše babe ili djedovi pjevali. Ovu je moja baba pjevala, reče jedan:

## Cvijeće mi polje pokrilo

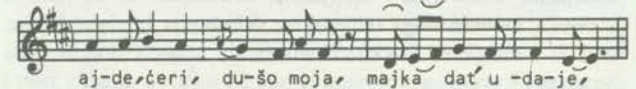
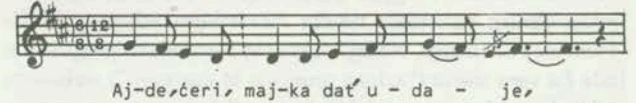


Cvijeće mi polje pokrilo,  
 Samo mi staza ostala,  
 Kuda moj dragi prolazi.  
 Kuda moj dragi prolazi,  
 I k meni mladoj dolazi,  
 Na svome konju ridanu.  
 Vodi mi konja u bašču  
 Veži ga ruži za korijen,  
 Neka mu ruža miriše.

Dok sam sjedila s njima, razgovarali su oni o svojim djedovima i očevima. Jedan se prisjeti šta je njegov djed njima pričao. Prva pošta u Radatovićima bila je privatna, a otvorio ju je župnik Višošević krajem devetnastog stoljeća. Narod je izabrao listonošu, nabavio mu torbu i uz pogođen honorar dvije godine je donosio iz Metlike poštu. Ta je pošta bila smještena u župnom dvoru. Kad je otvorena javna pošta, preseljena je u privatnu kuću. Ne samo da mi je to bilo zanimljivo nego i istinito.

Ja se opet vratih na popijevke. Razmišljaju šta bi još od starinskih znali zapjevati. Naredna je upravo ta što vi želite:

## Ajde ćeri



Ajde ćeri, majka dat' udaje,  
 ajde ćeri, dušo moja, majka dat' udaje.  
 Stan pričekaj majko, stan pričekaj mila majko,  
 još jednu godinu.  
 Da si spremim, majko, da si spremim, mila majko,  
 rublje za svatove.  
 Da darujem, majko, da darujem, mila majko,  
 svekra i svekrvu.  
 Da darujem, majko, da darujem, mila majko,  
 čitave svatove.

Zahvalih se na pjevanju i čaši ponuđenog vina. Izadoh na ulicu. Susrećem tek kojeg stanovnika i pitam se, gdje su ti potomci nekadašnjih uskoka? Nisu li ovdje još samo okrajci njihovih polja?

Jesen. Lahor i ptičji pjev dopunjuju se. Oprostih se od veselog društva: žutokljunih kosova, dugorepih pastirica, vrabaca svadljivaca, lasta i pokoje gavrana čiji bas ritam dopunjava ove čudne pjesme.

Zdenka MILETIĆ